

Diarienummer:13KS/0524

Kommunstyrelsen

Datum: 2012-10-07

Lars Fladvad, utvecklingschef

Östersjöinitiativet

Förslag till beslut

Värmdö kommun ansöker om medlemskap i nätverket Östersjöinitiativet.

Värmdö kommun ställer sig bakom deklARATIONEN för Östersjöinitiativet.

Beslutsnivå

Kommunstyrelsen

Sammanfattning

Östersjöinitiativet, ÖI, är ett nätverk av kommuner och organisationer som vill förbättra Östersjön. I nätverket ingår i nuläget Kalmarsundskommissionen, Vaxholms stad, Region Gotland, Marint centrum Simrishamn och Trelleborgs kommun. Man har gemensamt tagit fram en deklARATION och en handlingsplan som undertecknades under Almedalsveckan 2013.

Värmdö kommun föreslås gå med i nätverket och ställa sig bakom Östersjöinitiativets deklARATION.

Bakgrund

Kalmarsundskommissionen, KSK, har sedan 2006 arbetat för att uppfylla sin del av HELCOM samt minska närsalter och föroreningar i Östersjön. KSK är en sammanlutning av sju kommuner, Linnéuniversitetet, LRF sydost och Regionförbundet Kalmar län.

Våren 2012 bildades nätverket ÖI för att få med kommuner och organisationer längs hela kuststräckan från Vaxholm till Trelleborg i samarbetet. En deklARATION och en handlingsplan togs fram till Almedalsveckan.

Konsekvenser för medborgare

Lokala och regionala satsningar på Östersjön är bra för alla boende längs kuststräckan. Värmdö kommun satsar bland annat på att förbättra vattenkvaliteten genom intensifierad tillsyn av enskilda avlopp.

Konsekvenser för miljön

För en långsiktigt hållbar Östersjö krävs insatser av bland annat medborgare, markägare och kommuner. Genom samverkan kan nya rön och metoder utvecklas snabbare.

Tjänsteskrivelse

Ekonomiska konsekvenser

Medverkan i nätverket är kostnadsfritt. Kommunen svarar för egen personals kostnader.

Bedömning

Ett vidgat utbyte i frågor som rör Östersjön är nödvändigt för att kommunen ska kunna göra rätt bedömning när det gäller lokala insatser som rör kustvatten och levande skärgård.

Handlingar i ärendet

Deklaration och handlingsplan biläggs.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Stellan Folkesson'.

Stellan Folkesson
Kommundirektör

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Maria Larsson Ajne'.

Maria Larsson Ajne
Kanslichef

ÖSTERSJÖINITIATIVET

Östersjö-deklaration Handlingsplan Om parterna

VAXHOLMS
STAD

KALMAR
SUNDS
KOMMISSIONEN

TRELLEBORGS KOMMUN

Visby 1 juli 2013

Östersjö-deklaration Almedalen 2013

För ett år sedan etablerade vi nätverket ÖstersjöInitiativet när vi i Almedalen skrev under en gemensam avsiktsförklaring. Vi har idag redovisat vår handlingsplan som bygger på tre prioriteringar för att på den lokala/regionala nivån medverka till att Sverige ska kunna uppnå målen i Östersjöstrategin, Helcoms Baltic Sea Action Plan och Sveriges nationella reformprogram.

Havet som resurs

Havet som resurs är den överordnade utgångspunkten och värdegrunden för Ö-I:s arbete. Vi är alla beroende av ett friskt hav för livskvalitet och näringsverksamhet. Vi ser därför Östersjön som en resurs och inte som ett problem. Vi vill lösa de problem som finns så att lösningarna också kommer till nytta i ett bredare perspektiv än miljön. Det innebär att vi, i linje med Östersjöstrategin, Helcoms Baltic Sea Action Plan och Sveriges nationella reformprogram 2013, ska arbeta för att miljöpolitiken och näringspolitiken ska gå hand i hand. Vi vill tillsammans utveckla och omsätta synsättet Havet som resurs i det dagliga arbetet.

Medborgardriven havsförvaltning

Det folkliga engagemanget är grunden för förståelsen och motivationen till att förändra våra beteenden för att minska belastningen på Östersjön. Engagemanget behövs också för att utveckla och tillämpa Havet som resurs. Våra medborgare längs Östersjökusten har mycket viktiga kunskaper och erfarenheter som vi vill ta till vara. Medborgardriven havsförvaltning är därför ett viktigt element i arbetet för hållbar utveckling i Östersjön. Vi vill tillsammans gå vidare med att utveckla metoderna och processerna och tillämpa dessa i det dagliga arbetet.

Uthålliga, stabila och samordnade resurser

Det krävs ett uthålligt, stabilt och samordnat stöd och medverkan från hela samhället, såväl lokalt, regionalt som nationellt, för att kunna genomföra konkreta åtgärder i full skala. Den offentliga sektorn, näringslivet, akademin och invånarna måste än mer öka sina ansträngningar och göra det i nyskapande samverkan. Vi anser också att nya incitament och mekanismer måste till för att åstadkomma detta. EU har stark påverkan på den nationella och lokala/regionala nivån. Det krävs därför en förstärkt samsyn och samverkan också med den europeiska nivån.

Vi lovar att komma tillbaka till Almedalen 2014 och redovisa vad vi gjort och våra planer framåt.

Almedalen den 1 juli 2013

Vaxholms stad

Region Gotland

Kalmarsundskommissionen

Lars Lindgren
Kommunstyrelsens ordf.

Åke Svensson
Regionstyrelsens ordf.

Lisbeth Lennartsson
Kommunstyrelsens ordf.
Borgholms kommun

Marint centrum

Trelleborgs kommun

Anders Johnsson
Kommunstyrelsens ordf.
Simrishamns kommun

Ulf Bingsgård
Kommunstyrelsens ordf.

Havet som resurs

ÖstersjöInitiativets handlingsplan

med sikte mot 2020

KRAFTSSAMLING PÅ TRE OMRÅDEN

Handlingsplanen har sikte på 2020 då Östersjöstrategins mål ska var uppfyllda. Handlingsplanen bygger på ÖstersjöInitiativets (Ö-I) avsiktsförklaring från juli 2012 och resultaten från Ö-I:s Workshop Vaxholm i april 2013. Workshop Vaxholm samlade representanter från den högsta politiska ledningen i Ö-I:s fem parter, ledande tjänstemän och representanter från KTH, Uppsala universitet samt Havs- och vattenmyndigheten.

Workshop Vaxholm gav en stark gemensam grund att stå på och en tydlig och offensiv planering för det fortsatta arbetet. Workshopen resulterade i en överenskommelse om kraftsamling på tre områden:

1. Havet som resurs
2. Medborgardriven havsförvaltning
3. Uthålliga, stabila och samordnade resurser

De tre prioriteringarna kommer att ge underlag för arbetet med sikte mot 2020 då Östersjöstrategins mål ska var uppfyllda. För oss handlar arbetet om konkreta insatser i full skala. För detta krävs samverkan med nationella och internationella aktörer liksom stöd av olika EU-fonder i den nya programperioden och stöd från annan extern medfinansiering.

PRIORITERINGAR I PRAKTIKEN

Handlingsplanen bygger på de tre prioriteringarna. De behövs för att den lokala/regionala nivån ska kunna genomföra insatser i full skala och verkningsfullt medverka till att Östersjöstrategin, Helcoms Baltic Sea Action Plan och Sveriges nationella reformprogram 2013 ska kunna genomföras.

Havet som resurs

Havet som resurs är den överordnade utgångspunkten och värdegrunden för Ö-I:s arbete. Vi är alla beroende av ett friskt hav för livskvalitet och näringsverksamhet. Vi ser därför Östersjön som en resurs och inte som ett problem. Vi vill lösa de problem som finns så att lösningarna också kommer till nytta i ett bredare perspektiv. Det innebär att vi, i linje med Östersjöstrategin, Helcoms Baltic Sea Action Plan och Sveriges nationella reformprogram 2013, ska arbeta för att miljöpolitiken och näringspolitiken ska gå hand i hand. Vi vill tillsammans utveckla och omsätta synsättet "Havet som resurs" i det dagliga arbetet.

Ö-I ska därför arbeta vidare med:

- **Fördjupa analysen av Havet som resurs.**
Initiera en fortsatt tvärvetenskaplig studie av havets betydelse för kustsamhällen, som ska utgå

från Helcoms BalticSTERN-rapport och EU-projektet SUBMARINER. Resultatet ska sedan ligga till grund för de lokala åtgärder som Ö-l:s parter vill vidta. Detta arbete för att stärka kunskapsbasen vill vi genomföra i samarbete med högskolorna under ledning av Uppsala Universitet/Campus Gotland.

- **Utveckla miljö- och näringspolitik i samverkan**
Metoder och strategier för innovationer och företagsamhet (Blue Tech) måste utvecklas och tillämpas som ett led i arbetet med Havet som resurs. Detta arbete vill vi genomföra i samarbete med högskolor och andra forskningsaktörer under ledning av KTH.

Medborgardriven havsförvaltning

Det folkliga engagemanget är grunden för förståelsen och motivationen till att förändra våra beteenden för att minska belastningen på Östersjön. Engagemanget behövs också för att utveckla och tillämpa Havet som resurs. Våra medborgare längs Östersjökusten har mycket viktiga kunskaper och erfarenheter som vi vill ta till vara. Medborgardriven havsförvaltning är därför en förutsättning. Vi vill tillsammans gå vidare med att utveckla metoderna och processerna och tillämpa dessa i det dagliga arbetet.

Ö-l ska därför arbeta vidare med:

- **Ta fram och sprida goda exempel**
Vi vill genom Ö-l uppmuntra intresset bland alla som bor längs med kusten att engagera sig både som kravställare och som genomförare av konkreta insatser för hållbar utveckling i kustnära samhällen. Det finns många goda exempel på detta. Vi ska ta fram och sprida dessa till alla parter.
- **Folkbildning genom dialog**
Dialogen med invånare ger ett mycket viktigt och ömsesidigt utbyte av kunskaper och insikter. Vi vill engagera akademien, näringslivet, kommuner/regionerna och ideella organisationer i dialogen.
- **Samlad nationell kraft**
Vi vill engagera fler aktörer "från Vaxholm till Trelleborg" som en samlad nationell kraft för en aktiv Östersjöpolitik. Vi inleder arbetet med att bjuda in alla kommuner och regioner längs med kusten till ett möte i höst. Man ska kunna tala om "Östersjökommunerna/regionerna" som en ny, samlad och pådrivande faktor i den nationella miljö- och näringspolitiken.

Uthålliga, stabila och samordnade resurser

Det krävs ett uthålligt, stabilt och samordnat stöd och medverkan från hela samhället, såväl lokalt, regionalt som nationellt, för att kunna genomföra konkreta åtgärder i full skala. Den offentliga sektorn, näringslivet, akademien och invånarna måste än mer öka sina ansträngningar och göra det i nyskapande samverkan. Vi anser också att nya incitament och mekanismer måste till för att åstadkomma detta. EU har stark påverkan på den nationella och lokala/regionala nivån. Det krävs därför en förstärkt samsyn och samverkan också med den europeiska nivån.

Ö-l ska därför arbeta vidare med:

- **Den egna resursbasen**
Vi vill ange ett långsiktigt perspektiv – 2020 – och starta med vad den egna kommunen eller regionen gör och vill göra under de kommande åren med hjälp av egna insatser, regionala utvecklingsmedel, EU-fonder mm. Vi vill redovisa hur vår egen resursbas ser ut när vi går vidare till andra aktörer.
- **Näringslivet och privata stiftelser**
Vi ska undersöka vad och hur näringslivet kan medverka. Vi ska också undersöka vad privata

intressenter som BS2020, BSAG, Zennström Philanthropies och Familjen Kamprads stiftelse är beredda att göra för Östersjön och i samarbete med Ö-I.

- **Nationella myndigheter**

Vi vill samtidigt diskutera med Havs- och vattenmyndigheten och andra nationella myndigheter liksom med Miljödepartementet och andra departement om hur den nuvarande resursbasen kan stärkas och hur regelverk och annat kan förbättras. Hur kan t.ex. förutsättningarna för kommunernas/regionernas egenfinansiering stödjas? Vad skulle utsläppsrätter liknande de som tillämpas i klimatpolitiken innebära? Kan lokala investeringsprogram för Östersjön införas?

- **EU-kommissionen**

Vi ska utveckla våra kontakter med EU-kommissionen. Viktiga frågor är de som rör EU:s nya långtidsbudget med Horizon 2020 och pengar till Östersjöstrategin samt med frågor kopplat till de nya stödprogrammen.

AKTIVITETSPLAN HÖSTEN 2013

Almedalen 2012

Ö-I:s fem parter skrev i Almedalen 2012 under en avsiktsförklaring som en plattform för samarbete. Avsiktsförklaringen förklarar att Ö-I vill omsätta EU:s Östersjöstrategi och Baltic Sea Action Plan till konkreta åtgärder. Ö-I vill vara pådrivande gentemot regering, riksdag och myndigheter.

Almedalen 2013

Östersjö-deklarationen kommer den 1 juli att presenteras av de politiska ledarna för de fem regionerna/kommunerna. Ö-I kommer att genomföra tre mini-semiarier i Europahuset den 2 juli kring Östersjöinitiativet, Rädda Burgsviken och Uppsala Universitet/Campus Gotlands roll i Östersjöarbetet.

Hösten 2013

Här redovisas några strategiska insatser under hösten 2013 kopplat till de tre prioriteringarna.

- Preliminärt 13 september: Möte med alla Östersjökommunerna och regionerna – "från Vaxholm till Trelleborg".
- Omkring 1 oktober: Möte med DG Mare (Maritime affairs and Fisheries).
- 3 oktober: Side-event vid HELCOM-mötet i Köpenhamn (förutsättningarna undersöks).
- Oktober - november: KTH och Ö-I-konferens om "Havet som resurs", på KTH i Stockholm.
- Vid lämplig tid under hösten: Möte med BS2020, BSAG i Helsingfors, Zennströms Philanthropies. och Kampradstiftelsen för att presentera handlingsprogrammet och inbjuda till medverkan.

Ö-I kommer att delta i den offentliga debatten. Utgångspunkten och budskapet är de tre prioriteringarna.

Ö-I:s parter kommer att fortsätta att delta och medverka i andra forum.

Handlingsplanen kommer att kompletteras med en mer detaljerad beskrivning av aktiviteterna liksom vem som ansvarar för vad etc.

Almedalen 2104

Ö-I planerar att redovisa dels resultaten av Ö-I:s och dess parter verksamhet liksom att redovisa planerna framåt.

Om parterna

Vaxholms stad

Vaxholm, skärgårdens huvudstad, omfattar ca 70 öar varav 57 är bebodda. Havs- och skärgårdsmiljön är en del av Vaxholms identitet och attraktivitet och kommunen verkar för att utveckling och aktiviteter kring vatten bidrar till en frisk skärgård och ett friskt Östersjön.

Vaxholm har under många år arbetat med åtgärder för att minska belastningen på kustvatten, bland annat genom utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp. Genom inventering av statusen på enskilda avloppsanläggningar kan vi ställa krav på förbättringar där reningen är dålig. Vaxholm arbetar även för ett miljövänligare båtliv genom båtbottentvätt för att minska användandet av båtbottefärger med giftiga kemikalier. För att minska utsläpp från latrin finns flytande tömningsstationer för tömning av toalettavfall från båtar i gästhamnen. Under 2013 påbörjades arbetet med att ta fram en oljeskyddsplan för kommunen, som på sikt ska bidra till en regional oljeskyddsplan. Genom olika projekt och event ökas skärgårdsinvånarnas kunskap om vattenmiljön, även internationellt genom projektet Green Islands.

Kunskapspridning är även en central faktor för Östersjöns hus, en verksamhet under planering. Östersjöns hus ska bli en mötesplats för kunskaper och insikter om Östersjön i Stockholms län, med utställningar, forskning och pedagogisk verksamhet samt samarbete med näringslivet.

Gotländsk kraftsamling för Östersjön

På Gotland samarbetar Länsstyrelsen i Gotlands län, Region Gotland, Uppsala Universitet Campus Gotland och Forum Östersjön i en gemensam satsning, Kraftsamling för Östersjön, som har sin utgångspunkt i EU:s strategi för Östersjöregionen. Avsikten är att samarbetet mellan parterna ska leda till ökade resurser och därmed större möjligheter att genomföra konkreta miljö-insatser. Gotlands geografiska läge medför att organisationerna så gott som ständigt arbetar med Östersjörelaterade frågeställning och/eller projekt. Länsstyrelsen, med regionalt miljömålsansvar för de nationella miljömålen som rör kust och hav, har exempelvis nyligen startat arbetet med att utveckla arbetsmetoder för en mer landskapsbaserad vattenförvaltning, kustzonen inkluderad. Region Gotland driver ett kontinuerligt arbete med att bygga ut kommunalt vatten och avlopp och inventera öns cirka 14 000 enskilda avlopp och få brister åtgärdade. Vidare har Region Gotland arbetat fram en ny oljeskyddsplan och byggt mottagningsstationer för fritidsbåtarnas avloppstankar i gästhamnarna. Samgåendet mellan Uppsala Universitet och Högskolan på Gotland 1 juli 2013 öppna nya möjligheter för både grundutbildning och forskning med Östersjö-Inriktning inom många discipliner. Uppsala Universitet Campus Gotland kommer liksom tidigare disponera en forskningsstation i Ar på norra Gotland. Den ideella föreningen Forum Östersjön, slutligen, har ett särskilt ansvar för folkbildning och opinionsbildande insatser. Föreningen driver en mötesplats med utställningslokaler i Vamlingbo på södra Gotland och är också huvudman för restaureringsprojektet

Rädda Burgsviken, som syftar till att återställa den grunda och övergödda havsvikens miljö så långt det är möjligt. Kraftsamling för Östersjön har även en tydlig inriktning mot ökat samarbete med andra intressenter i Östersjöområdet, inte minst inom ÖstersjöInitiativet.

Kalmarsundskommissionen

Kalmarsundskommissionen startades 2006 av kommunstyrelsen i Kalmar. Uppdraget var att ta fram förslag på och genomföra konkreta insatser för att förbättra miljön i Kalmarsund. I kommissionen idag ingår politiker från alla de sju kustkommunerna i Kalmar län (Västervik, Oskarshamn, Mönsterås, Kalmar, Torsås, Borgholm och Mörbylånga), representanter för Havsmiljöinstitutet, Regionförbundet, LRF sydost och Linnéuniversitetet i Kalmar, samt tjänstemän och ideella föreningar. Ordförande är före detta miljöministern Olof Johansson.

Kommissionen arbetar bl.a. med att anlägga våtmarker, förbättra möjligheterna för gäddornas reproduktion, musselodlingar, fosfor och kvävefällor, förbättra enskilda avlopp, rena dagvatten, bättre gödselhantering inom jordbruket, latrintömningsstationer för båtar och att minska användandet av giftiga båtbottnfärger.

En annan viktig del av arbetet är att stärka de ideella föreningar som arbetar för en bättre kustmiljö, söka nationella medel och EU-pengar till regionen samt att samverka mellan offentlig verksamhet, näringsliv, forskning och allmänhet så att resurser, kunskap och utrustning utnyttjas bättre mellan kommungränserna. Informationsinsatser för allmänheten ska ingå som en naturlig del av projekten. På nationell nivå vill vi nå ut med våra resultat och kunna visa på goda exempel.

För att få en bättre kustmiljö krävs ofta insatser långt upp i avrinningsområdet. Kalmarsundskommissionen samverkar därför med inlandskommunerna genom vattenråden i regionen. www.kalmarsundskommissionen.se

Marint centrum Simrishamn

Marint centrum är en plats där entreprenörskap, forskning och omsorg om havsmiljön drivs och korsbefruktas för att främja Östersjöregionen. Utgångspunkten är tilltron till att havet är en tillgång. Marint centrum är beläget mitt i hamnen i Simrishamn och rymmer företag, myndigheter, forskningsinstitut och organisationer, som verkar och möts, utbyter kunskap, samarbetar och utvecklar idéer och affärsmöjligheter. Genom att samla olika kompetenser under ett tak skapas goda förutsättningar för nytänkande och innovationsutveckling kopplat till hav och vatten.

På Marint centrum bedrivs projekt av olika slag, från konkreta miljöåtgärder till nyskapande pilotprojekt som driver på utvecklandet av ny havs- och vattenrelaterad teknik. Marint centrum är även en plats för spridning av kunskap om Östersjön. Här finns ofta mindre utställningar och annan information om havet och om projekten och verksamheterna i huset. Under 2013 ökar Marint centrum samarbetet med Skånes Hav och Vatten för att gemensamt utveckla havs- och vattenfrågorna vidare i ett skånskt perspektiv. Vår ambition är att etablera en testbädd för småskalig vattenrening och på sikt ett testcenter för vattenlaborationer och prototyputveckling i Simrishamn.

Simrishamns kommun ingår också i Kommunernas Internationella Miljöorganisation (KIMO) Baltic Sea, som har sitt säte på Marint centrum. KIMO är en oberoende miljöorganisation som arbetar för en hållbar utveckling och skydd av den marina miljön och kustsamhällena runt Östersjön. Medlemskap i KIMO innebär möjlighet till samordning av handlingsplaner och politik, delad kunskap och expertis och deltagande i forskningsprojekt såväl som i praktiska projekt. KIMO har observatörsstatus i HELCOM.

Trelleborgs kommun

Trelleborgs kommun arbetar aktivt med olika nationella och internationella projekt för att minska sin negativa påverkan på Östersjöns ekosystem. För att motverka övergödning och gynna lokal företagsamhet testas nya lösningar för ett mer hållbart samhälle. Vi arbetar också med att skydda den marina miljön genom att bilda naturreservat i särskilt viktiga områden.

Trelleborgs kommun är en utpräglad jordbrukskommun med åkermark av bästa tänkbara kvalitet. Marken odlas intensivt vilket medför höga näringsläckage via vattendragen till Östersjön. Detta leder till direkt kännsbara konsekvenser för trelleborgarna i form av överproduktion av alger. Kommunen har tagit stora steg för att stoppa det enkelriktade näringsutflödet till Östersjön och istället sätta näringsämnena i kretslopp.

De alger som sköljer in över Trelleborgs kommuns badstränder varje år samlas upp. På så vis tas näring upp ur havet. Algerna används sedan som biomassa för biogasproduktion. Det finns fortfarande näringsämnen kvar i rötresterna efter biogasuttaget, vilket gör att de kan återföras till åkrarna som ett gödselmedel. Trelleborgs kommun arbetar också med att återställa vattendrag och anlägga våtmarker och produktionsvåtmarker för att minska näringsläckaget till Östersjön. Utöver detta odlas mikroalger i avloppsvatten för att fånga upp näringsämnena och producera biomassa till biogasanläggningen.

Trelleborgs hamn är av stor betydelse för Sverige och kommunen. Hamnen är lead partner i projektet CLEAN BALTIC SEA SHIPPING, ett utpekat flaggskeppsprojekt som av EU-kommissionen getts strategisk status. Projektet har till syfte att genom frivilliga branschgemensamma åtgärder inom PSSA-havet Östersjön skapa en grön sjöfart. I de pilotlösningar som nu genomförs ingår att förse fartygen med holdingtankar och pumpa iland allt flytande avfall vid kaj, använda landström när fartygen ligger i hamn och förse fartygsmotorerna med konverterings- och avgasreduktionsutrustning som minskar utsläppen under gång av SO_x-gaser, NO_x-gaser, koldioxid och sotpartiklar. Trelleborgs kommun har fortsatta höga ambitioner med sitt miljöarbete och kommer att bidra med erfarenheter och ett brett nätverk inom Östersjöinitiativets viktiga arbete!